

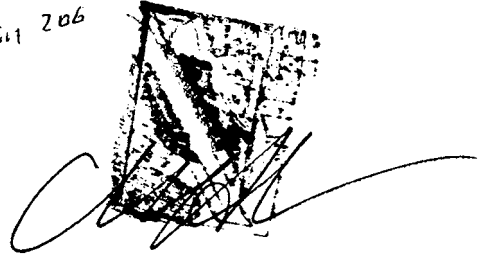
NEZİH NEYZİ'ye Armağan

Pazarlama ve Kamuoyu Araştırmacıları
Derneği

İstanbul 2001

NEZİH NEYZİ'YE ARMAĞAN

S.11 206

**Pazarlama ve Kamuoyu Araştırmacıları Derneği
İstanbul, 2001**

Örnek bir özgeçmiş : NEZİH HALİM NEYZİ (1923 - 1999)

“Pazarlama araştırmacılığı”nın bir meslek olarak Türkiye’de yerleşmesine önderlik eden Nezih H. Neyzi 25 Aralık 1923’te İstanbul’da doğdu.

İlk ve orta okulu Saint Joseph’de, liseyi Robert Kolej’de (1944) bitirdi. Ankara’da Hukuk Fakültesi ile Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde birer yıl okuduktan sonra, 1948’de ABD’nde, Pennsylvania Üniversitesi’nden “İşletme” dalında master derecesi ile birlikte bu dalda öğrenim gören “İlk Türk Yurttası” sıfatını da aldı.

1954 ‘te Harvard Üniversitesi’nde “pazarlama okudu ve İstanbul’da, İşletme İktisadı Enstitüsü’nde ilk pazarlama dersini başlattı.1961’de İstanbul Üniversitesi İktisad Fakültesi’nden doktorasını aldı. Robert Kolej, Robert Yüksek ve Boğaziçi Üniversitesi’nde istatistik, pazar araştırması, dış pazar araştırması ve kamu yönetimi dersleri verdi.

Kamu görevi olarak, 1974 - 1975 ve 1977 - 1978’de, iki kez Denizcilik Bankası Genel Müdürlüğü yaptı; 1982 yılında, Ulaştırma Bakanlığı’ndan Bakanlık Danışmanı olarak emekliye ayrıldı.

1961’de kurmuş olduğu, üstlendiği kamu görevi dolayısıyla bir süre ayrıldığı, Türkiye’nin ilk pazar araştırma bürosu olan PEVA (Piyasa Etüd Müşavirlik Araştırma Tic. Ltd şti.)’ya dönerek yeniden piyasa araştırmalarıyla ilgilendi.

“Pazarlama ve Dağıtım Araştırmaları”, “Pendik : Devletçilik - Karma Ekonomi - Özel Sektör”, “Atatürk’ün Çocukları”, “Kızıltoprak Anıları”, doktora tezi olarak yazdığı, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü tarafından yayınlanan “Türkiye Petrol Sanayii” adlı kitaplarının yanı sıra pazarlama ve pazar araştırma eğitiminde kullanılmak üzere yüzden fazla örnek olayı ve PEVA’da kurduğu ilk özel dershanede okutulan “Satıcılık Prensipleri” ve “Pazar Araştırması” ders notlarını da hazırladı.

Yabancı kuruluşlarca yayınlanan ve “ortak yazar” olarak katkıda bulunduğu yapıtlar arasında “Nutrition” (S. Karger, Basel, 1975), “Social Change and Politics in Turkey” (E.J. Brill, Leiden, 1973), ABD’nde yayınlanan “Comparative Marketing, Wholesaling in Fifteen Countries” ve “Between Tradition and Innovation Time in a Managerial Perspective” (I.S.I.D.A., İtalya, 1997) adlı kitapları sayılabilir. Ayrıca, uluslararası kuruluşlarda verdiği konferanslar ve yazdığı makaleler Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlandı.

PEVA Yayınları ile katıldığı, özellikle anı ve tarih türü yapıtlara ağırlık taniyan

yayıncılık yaşamında, “Ulusçuluk” (Prof. Mehmet Ali Ayni, 1868-1945) adlı kitapla 1997 DÜNYA Kitap Dergisi Ödülü’nü kazandı.

Ayrıca, Yeni İstanbul, Vatan, Milliyet, Dünya ve Cumhuriyet gazeteleri ile Marketing Türkiye, MediaCat, ETA ve Mavi Nota dergilerinde çeşitli makaleleri çıktı.

Türkiye’de pek çok yeniliğe önderlik etmiş olan Nezih H. Neyzi’nin bazı “İLK”leri şöyle özetlenebilir :

- İşletmecilik öğrenimi gören ilk Türk öğrencisi (1948);
- Kuruluşuna büyük emek verdiği İşletme İktisadı Enstitüsü’nde ilk pazarlama dersini başlatan öğretim görevlisi (1955);
- Türkiye’nin ilk bağımsız pazarlama araştırma şirketini (PEVA) kuran işadamı (1961);
- ESOMAR (Avrupa Kamuoyu ve Pazarlama Araştırmaları Derneği)’in ilk Türk temsilcisi (1965);
- Türkiye’de ilk medya araştırmasını (Reklam Araştırmaları Etüdü) başlatan araştırmacı (1966);
- Türkiye’de ilk “Satıcı Yetiştirme Kursları” ile özel pratik meslek eğitimciliğini başlatan eğitimci (1967);
- Denizcilik Bankası Genel Müdürlüğü sırasında Türkiye’de ilk Denizcilik Fuarı’nın Ortaköy’deki Yüksek Denizcilik Okulu bahçesinde yapılmasını sağlayan devlet memuru (1979);
- Türkiye’de ilk kez bir yabancı araştırma şirketiyle (GfK PEVA) ortak çalışma yapılmasını başlatan araştırmacı (1987);
- Türkiye’de ilk kez pazarlama ve kamuoyu araştırmacılığı dalında örgütlenme sağlamak amacıyla Pazarlama ve Kamuoyu Araştırmacıları Derneği’nin kurulmasına öncülük eden ve düzenli aylık eğitim seminerleri ve benzeri etkinliklerle araştırmacılığın çeşitli dallarında bilgi ve deneyim sahibi çok sayıda eleman yetiştirilmesine önyak olan bir meslek aşığı (1988);
- Otuzbir yıl süren sabırlı bir çaba sonucu dünyada araştırmacılık konusunda önde gelen bir kuruluşun, ESOMAR’ın, yıllık kongresinin, 63 ülkeden bine yakın delegenin katılımı ile ilk kez Türkiye’de toplanmasını kabul ettirmeyi başaran yurtsever bir idealist (1996).

İÇİNDEKİLER

<i>Sunuş</i>	9
M. Bülent Gündoğmuş	
<i>Editörün Notu</i>	11
Tunç Tayanç	
1. Bölüm: NEZİH NEYZİ'YE ARMAĞAN	
<i>Kaliteli Bilginin Hızlı Tüketimi</i>	17
Doç. Dr. Güntaş Özler	
<i>Araştırmayı Eleştirme Denemesi</i>	23
Akın Alyanak	
<i>Türkiye'deki "Araştırma Sektörü"nü Gelişmesine "İçeriden" ve "Kişisel" Bir "Özet" Bakış</i>	31
Tunç Tayanç	
<i>Araştırmacılar İçin Bir Adres Uyarısı ve Bir Katsayı</i>	39
Prof.Dr. Emre Kongar	
<i>Kibele Türk Kültürünü Araştırma Projesi</i>	46
Tolga Esmer	
<i>Elmalı Toprak İşgali ve 30 Yıl Sonrası</i>	80
Dr. Sezgin Tüzün	
<i>Asset Ownership and Household Income an Econometric Model for Turkey</i>	88
Prof. Dr. Zehra Kasnakoğlu	
Sevil Uygur	
<i>Devlet Piyasa Karşıtlığının Ötesinde: Tüketimden Yola Çıkan Bir Politik İktisat Çalışması</i>	125
Prof.Dr. Ayşe Buğra	

<i>Ekonomik Kriz Dönemlerinde Fiyatlar ve Fiyat Yönetimi.....</i>	140
Doç. Dr. Güntaş Özler	
<i>Successful Advertising Campaigns and the "Mirroring Effect" Between MNC's and Their Agencies.....</i>	152
Nükhet Vardar Stanley J. Paliwoda	
<i>The Likely Evaluation of Brands in Turkey: Brand Stretching, an Implicit Understanding.....</i>	172
Peter Sampson Yaman Akalın	
<i>Fuzzy Logic to Rank Attributes.....</i>	191
Akın Alyanak Doç.Dr. Erkani Keyman	
<i>Puslu Ortamın Mantiğı.....</i>	211
Doç.Dr. Erkani Keyman	
<i>Reklamcılıkta Content (İçerik) Analizinin Yeri: Kadın ve Erkek Karakterlerin Profili.....</i>	220
Doç.Dr. Nimet Uray Dr. Şebnem Bumaz	
<i>Kişisel Satışta Sözsüz İletişim Faktörü.....</i>	232
Doç.Dr. Muazzez Babacan	
<i>Yönetim.....</i>	245
Yurdakul Alpay	
2. Bölüm: NEZİH NEYZİ'Yİ ANARKEN	
<i>Nezih Neyzi ile Birlikte....</i>	
<i>Herkes Devleti Soyarken Nezih Bey Devlete Nasıl Bağışta Bulundu?.....</i>	257
Prof.Dr. Emre Kongar	

<i>Nezih Neyzi'nin Gülümseyen Yüzü.....</i>	262
Şakir Eczacıbaşı	
<i>Nezih Neyzi; Bir Portre.....</i>	266
Nermin Abadan Unat	
<i>Neyzi'yle Yaşamak, Neyzi'yi Yaşatmak.....</i>	270
Dr. Mehmet Kabasakal	
<i>Nezih Neyzi'ye Şükran Borcu.....</i>	273
M. Alaeddin Asna	
<i>Nezih Neyzi İçin.....</i>	277
Prof.Dr. Vakur Versan	
<i>PEVA Öksüz Kaldı... ..</i>	279
Nezih Demirkent	
<i>Türkiye'de Pazarlamanın Duayeni Nezih Neyzi;.....</i>	280
Bülent Demiren	
<i>Nezih'in İstanbul'da ve de PEVA'nın Başında Olmadığı Fikrini Hâlâ Kabul Edemedim... ..</i>	281
Şevki Figen	
<i>Nezih Neyzi'ye Saygıyla...</i>	282
Dr. Sezgin Tüzün	
<i>Reise Maruzatım Var!.....</i>	283
Fethi Pirinççioğlu	
<i>Onun Mekanı Bence Cennettir.....</i>	284
Betül Mardin	
<i>...Yokluğu İle Çok Üzülüyorum.....</i>	285
Çelik Gülersoy	

<i>"Bana Hiçbir Borcunuz Yok".....</i>	286
Jak V. Kamhi	
<i>Bir İstanbul Beyefendisi: Dr. Nezh Neyzi.....</i>	287
Mehmet Mete	
<i>Dr. Nezh H. Neyzi.....</i>	288
Ali Şakir Ağanoğlu	
Jack Hamilton.....	292
Prof. Gabriele Morello.....	294
Mahmoud Abaul Fath.....	295
<i>Nezh Neyzi'yi Uğurlarken...</i>	
Eli Acıman.....	299
Ömer Kaymakçalan.....	299
Athena Psylla.....	300
Georg Rindfleisch.....	300
Prof. Elisabeth Noelle Neumann.....	300
<i>Son Söz Yerine Bir Mektup...</i>	
Andrew R. Towl.....	301

NEZİH NEYZİ; BİR PORTRÖ

Nermin Abadan Unat

Nezih Bey'i tanımlamak kolay değil, fakat onunla dost olma şansına erişmiş kişilerin sanırım ilk izlenimleri gözlerinin içi gülen, çelebi, sırasında muzip olabilen, yumuşak tarzda konuşan, esprili, ilkelerine sıkı sıkıya bağlı bir insan oluşudur. Onunla birlikte çalışmış ya da okul sıralarını paylaşmış olanlar bu niteliklere ilaveten metodik çalışma tarzından söz ederler.

O'nu ve eşi Ayfer Hanım'ı ilk nerede tanıdığımı anımsayamıyorum. Belleğimde kalan ilk kalıcı iz beni İsviçre'ye Cenevre gölünün kıyısına götürüyor. Sanırım 1956 yılı olacak. Dünya Avrupa Kamuoyu Pazarlama Araştırmaları Derneği – ESOMAR (European Society for Opinion and Marketing Research) -'nin iki yılda bir düzenlediği dünya kongresine katılmış, İstanbul-Izmir kentlerinde yerel yönetim konusunda yaptığım bir araştırmanın bulgularını sunmuştum. Kongreye tek başıma gitmiştim, kamuoyu konusunda yapmış olduğum doktora tezi yeni kabul edilmişti. Daha önce tanışmış olduğum Nezih Bey ve eşi ile Lemana Gölü'nün kıyısında yeniden karşılaşınca, o akşam birlikte bir yere gidip yemek yemeye karar verdik. İsviçre'lilerin ünlü et fondue'süne karar kılıp çeşitli soslarla tatlandırılan et parçacıklarını ortak fondue kabında kızartırken birden bire ne kadar ortak değerlere sahip olduğumuzu keşfettik. Nezih Bey akademik uğraşlarla dinamik yaşamın yansıttığı davranışları birlikte götürmesini bilen nadir kişilerden biriydi. Çalışmak kadar dinlenmek, güzel yerleri, bilinmeyen yerleri arayıp görmek onun şaşmaz özelliklerinden biridir.

Birleşik Amerika'da tamamladığı işletmecilik öğreniminin verdiği esinle Türkiye'de o tarihe kadar tanınmayan "Tüketici" yi keşfe koyulmuştu. Böylece Türk Ekonomik yaşamında pek çok araştırmacıya bir çeşit okul olan PEVA'yı 1961'de kurdu. PEVA Türkiye'de ilk defa akademik ölçütlere uygun, profesyonel eğitimden geçmiş görüşmecilerle piyasa araştırmaları gerçekleştirmiş olan bir kurumdur.⁽¹⁾ 60'lı yılların başında Türk dış göçünün yeni ivme kazandığı yıllarda DPT adına Federal Almanya'da yaşayan Türk işçileri konusunda yaptığım kapsamlı bir araştırmayı, kısa bir süre sonra Neyzi Bey'in, kısa bir gurbet denemesinden sonra anayurda dönen Türk işçileri üzerinde yaptığı bir araştırma izledi. Her ikimizi toplumsal dokunun gizlerini aralama, olup biten gerçeklerin aktörleri ve süreçleri konusunda yeni bilgi toplama merakı sarmıştı ve bu merak Neyzi Bey'i yaşamının sonuna kadar bırakmadı. PEVA giderek güçleşti. Bugün Türk kamuoyunda ve özellikle basında isim yapmış nice isimler ilk bilgilerini ve denemelerini PEVA yardımı ile topladılar. Bu arada o zaman öğretim üyesi bulunduğum Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler

Fakültesi'nde üniversite içi bir araştırma merkezi kurmaya çalıştım. Merhum Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'nın yönetmekte olduğu İdari İlimler Enstitüsü'nün bünyesinde SIHAG (Siyasal Bilgiler Halkoyu Araştırma Grubu) adı ile yarı özerk bir merkez kurmuştuk; merkezimiz genç öğretim üye ve yardımcılarının yardımı ile özellikle tüketim alışkanlıkları ile yerel yönetime karşı tutumları ölçmeye çalışmıştır. Bu çalışmalarımızda da Neyzi Bey fikir vermek ve manevi destek sağlamak sureti ile bizlere yardım etmişti.

Bu arada Neyzi Bey'in Türkiye'nin karşılaştığı ağır siyasi ve ekonomik sorunlara fikir planında bir çözüm bulma amacı ile PERA PALAS TOPLANTILARI' na başkanlık ettiğini duyduk. Mehmet Kabasakal ve Ali Turgay ile birlikte her ay düzenli olarak tarihi Pera Palas'ın köşe salonunda yapılan pek çok bilimsel toplantıya konuk ve bir defasında konuşmacı olarak katılma fırsatı oldu. Neyzi Bey güler yüzü, sakin hali, cesur çıkışları ile her zaman canlı bir tartışmacı ortamı yaratmış ve grubun dağılmasınan sırrını bulmuştu.

Özel teşebbüsün can damarını oluşturan güvenli piyasa araştırmalarını derinleştiren kişi de Nezih Bey'di... PEVA Türk girişimcilerin her vesile ile başvurdukları bir şirket olduktan sonra kendi bünyesinde olsun rakip şirketlerde olsun bu alanda çalışanları "ARAŞTIRMACILAR DERNEĞİ" çatısı altında toplayıp, bu mesleğe toplumsal itibar kazandırmıştır. Bu kurumsallaşma çabası çok bereketli ürünler vermiştir. Düzinelerce genç kadın, erkek bu derneğe üye oldu, birbirinden yararlı, öğretici ve aydınlatıcı seminerler düzenlendi. Bu verimli çalışmalar sonucu dünyanın dört bir tarafında kendi toplumlarının nabzını yoklayan demoskoplar 1998 sonbaharında İstanbul'da dünya kongrelerini aktettiler. ESOMAR (European Society for Opinion and Marketing Research) -nin kongresini Türkiye'de toplaması Türkiye'ye dış çevrelerde saygınlık, itibar ve daha geniş tanınma olanakları sağlamıştır. Kuşkusuz bu önemli toplantının İstanbul'da yapılmasında lokomotif rolünü Neyzi Bey üstlenmiştir.

Kendisi gençleri yetiştirmeye önem verdiği ölçüde kendi kuşağında emek verenlerin hakkını da teslim etmeyi görev biliyordu. Nitekim altmış küsur yıllık arkadaşım Mübeccel Kıray'la bana -sanırım 1995'te- Araştırmacılar Derneği'nin şeref üyeliğini Robert Koleji'lilerin Tepe Lokali'nde sade, fakat anlamlı bir törenle bildirmişti. Bilindiği üzere Neyzi Bey beş yaşında St. Joseph okuluna girmiş daha sonra Robert Koleji'nde okumuş, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra 1946'da ABD'de o sıralarda henüz kavramı bile yerleşmemiş işletme iktisadı okumak üzere Philadelphia'da Wharton School of Finance'de lisans üstü öğrenim görmüştü. Bu çeşitli yabancı okullardan edindiği bilgiler Nezih Neyzi'ye olaylara evrensel bir açıdan bakmayı öğretmiş, fakat onu hiçbir zaman kendi ülkesinin sosyo-ekonomik

sorunlarından koparmamıştır. Üstelik bireyci yaklaşımı ön planda tutan Anglo-Sakson düşünce sistemleri Nezih Bey'i devleti ve kamu otoriteleri engelleyici bir güç olarak görmeye sevk etmemiştir. Aksine Neyzi Bey kuşağımızın bir çok üyesi gibi pragmatik bir felsefe yaklaşımını benimsemiştir. Atatürkçü düşünce tarzının doğal bir sonucu olarak bireysel girişimin kısır kaldığı yerde devletin önayak olmasını savunmuştur. Nitekim üç bir tarafı denizle kuşatılmış olan ülkemizin ekonomisi, ulaşım için yaşamsal bir önem taşıyan denizciliğin var kuvvetle devletçe desteklenmesi gereğini Devlet Deniz Yolları Genel Müdürlüğü görevini üstlendiği yıllarda savunmuştur.

Nezih Bey ve sempatik, çalışkan hayat arkadaşı Ayfer Hanım'ı yıllar boyu izlerken mutlu bir evliliğin canlı örneğini gözlemlene fırsatı doğdu. Her ikisi farklı alanlarda çaba sarf ederken güzeli, yeniyi, alışılmamış birlikte keşfetmeyi çok severlerdi. Neyzi Bey gerçek anlamda bir doğa aşığı idi. Türkiye'nin saymakla bitmeyen gizli kalmış köşelerini bulmayı, oralara birkaç günlüğüne de olsa eşi ile kaçmayı alışkanlık haline getirmişti. Bize de Sarıgerme, Köyceğiz, ve Dalaman Deltası'nı öven o olmuştur.

Neyzi ailesinin genç, dinamik üyelerinden antropolog Leyla Neyzi'nin yayıma hazırladığı "Küçük Hanım'dan 'Rubu Asırlık Adam'a", "Nezihe Neyzi'den Oğlu Nezih Neyzi'ye Mektuplar, 1947-1948" adlı kitabında Neyzi Bey'in çok sevdiği annesi oğluna yollamış olduğu 49 mektubu yayımlamak ve yorumlamakla Türk toplum bilimi ve sözel tarihine bir katkıda bulunmuştur. (2)

Ana-oğul arasındaki arkadaşlık bağlarını Nezih Bey kızları Füsun ve Furuğ'a karşı da kurmasını da bilmiştir. PEVA'yı devralmaları, aynı alanda çalışmalarını için onları zorlamamış, her ikisini meslekî tercihlerinde serbest bırakmıştır.

Nezih Bey son yıllarında en büyük mutluluğunu kuşkusuz kızı Füsun'un çocuklarında bulmuştur. Levent'te bitişik evlerde iki kuşak Neyzi'leri neşelendiren, güldüren ve "Şakacı Dede" nin bitmek bilmeyen şakalarına karşın kahkahaları atan yeni yetişmekte olan torunları idi.

Nezih Bey'i Türkiye'nin siyasi kaderini belirleyen kişilerden özellikle Ahmet İsvan ve Bülent Ecevit ile özel bağlar birleştirmiştir. Bir dönem İstanbul'u belediye başkanı olarak yönetmiş olan Ahmet İsvan bacanağı idi. Ancak bu sıhrî bağ sonradan oluştu... Onları birbirine bağlayan arkadaşlık okul sıralarında başlamıştı. Aynı durum Bülent Ecevit ve Raşan Hanım için de söz konusudur. Nezih bey bu arkadaşlıklarının değerini bilirdi. Onlarla övünmez, sadece vefa duyguları beslerdi.

Nezih Neyzi, annesinin bir mektubunda İngilizce olarak yazdığı gibi "Sen ÷lkene döndüğün zaman toplumda herkesten farklı ilginç bir kişi olacaksın" (3) öngörüyü gerçekleştirmiştir. Evet, "O" ilginç bir kişi oldu, yeni fikirler getirdi, yeni fikirlerin yeşermesi için olanaklar yarattı, başkalarının yeni fikirlerine kulak verdi, toplumun nabzını bir öncü olarak ölçtü, demokrasinin yaşatılması için bireysel planda her türlü fedakârlık yapmıştır. Kısaca Türk sivil toplum yaşamında bir önder oldu.!

1) Nermin ABADAN-UNAT,

"Market Resarch and Public Opinion Polling in Turkeyas an Agent of Social Change", in Ed. Mübeccel KIRAY, Structural Change in Turkish Society, Indiana University Turkish Studies 10, Bloomington: 1991, Sh.184-185

2) Leyla NEYZI, "Küçük Hanım'dan 'Rubu Asırlık Adam'a", İstanbul: 1999, Sel Yayınları

3) Leyla NEYZI, a.g.e. Sh.119